

Euskaldunen hizkuntza-eskubideak-2:

Zein eskubide bermatzen zaizkie herritarrei justizia-administrazioan?

IRAKASGAIA: Euskararen Arauak eta Erabilerak Arlo Juridikoan

Josune GUERRA BARAIBAR

AURKIBIDEA: I. Sarrera. II. Herritarrek justiziaren aurrean dituzten hizkuntza-eskubideen lege-testuingurua: 1. Lege-testuinguruaren ikusmira orokorra. 2. EAEko lege-testuingurua. 3. Nafarroako Foru Erkidegoko lege-testuingurua. 4. Ipar Euskal Herriko lege-testuingurua. III. 174/2010 Dekretua, Ekainaren 29koa, EAEko Justizia Administrazioko Hizkuntza Normalizazioari buruzkoa: EpaiBi eta Auzia Euskaraz. IV. Ondorioa. V. Bibliografia.

I. SARRERA

Lan honen helburua da herritar zein profesionalek Justizian ditugun hizkuntza-eskubideak zeintzuk diren azaleratzea. Horretarako hainbat eremu aztertu beharko ditugu. Lehenik eta behin hizkuntza-eskubideen araudia aztertzen hasiko gara, Europatik hasita Euskal Herrira iritsi arte. Behin hori eginda, Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Administrazioko Hizkuntza Normalizazioari buruzko 174/2010 Dekretura joko dugu hizkuntza-eskubideak hobeto finkatzeko asmoz. Azkenik, EpaiBi eta Auzia Euskaraz proiektuak azalduko ditugu.

Kontuan hartuta Euskal Herrian egoera ezberdina dela eta aplikagarria den araudia ere bai, Ipar Euskal Herria, Euskal Autonomia Erkidegoa eta Nafarroako Foru Erkidegoa bereiziko ditugu hizkuntza-eskubideak aztertzerakoan.

II. HERRITARREK JUSTIZIAREN AURREAN DITUZTEN HIZKUNTZA-ESKUBIDEEN LEGE-TESTUINGURUA

1. Lege-testuinguruaren ikusmira orokorra

Kontuan hartuta Euskal Autonomia Erkidegoan, Nafarroan eta Ipar Euskal Herrian aplikagarria den araudia ezberdina dela, lehenengo eta behin Nafarroa eta EAERI orokorrean aplikagarri zaizkionak aztertuko ditut. Eta ondoren bakoitzaren azterketa egingo dut. Modu orokor batean, honako hauek dira hizkuntza-eskubideei berme juridikoa ematen dieten funtsezko testuak:

[Eskualdeetako eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992.urtean.](#)

[Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutuna, 2000.urtean.](#)

[1978ko Espainiako Konstituzioa.](#)

Konstituzioaren 3. artikuluan dio gaztelania hizkuntza ofiziala dela eta Espainiako hiritarrek gaztelania jakin behar dutela. Bestetik, dagokion Autonomia Erkidegoan ere bertako hizkuntzak ofizialak izango direla dio.

“1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.

2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.

3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección”

Botere Judizialaren uztailaren 1eko 6/1985 Lege Organikoa

Legearen **231.1 artikuluan** Epaitegi eta Auzitegietako Epaile, Magistratu, Fiskalek eta Idazkariak eta gainerako funtzionarioek Estatuko hizkuntza ofiziala erabiliko dutela esaten digu, hau da, gaztelania. Aldiz, **231.2 artikuluan** arabera, aurreko hauek Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofiziala ere erabili ahal izango dutela esaten digu beti ere alderdietako bat aurka ez badago eta horrek babesgabezia eragingo ez balio.

Lege 7/2007, apirilaren 12koa, Enplegu Publikoaren Oinarrizko Estatutua

Honetan bi artikulua nabarmendu behar ditugu:

EPOE 54.11: Herritarrari berak eskatutako hizkuntzan erantzungo zaiola bermatu behar dute, hizkuntza hori lurralde horretan ofiziala bada.

EPOE 56.2: Herri Administrazioek, beren eskumenen eremuan, aintzat hartu beharko dute **hautatutako enplegu publikoak lanpostuak betetzeko behar adinako gaitasuna** izan beharko dutela **bi hizkuntza ofizial** dituzten autonomia-erkidegoetan.

2. Euskal Autonomia Erkidegoko lege-testuingurua

Euskadiko Autonomia Estatutua

Euskadiko Autonomia Estatutuan bereziki 6. artikulua aipatu behar dugu. Izan ere, bertan Euskarak hizkuntza ofizialen maila izango duela esaten du:

1.- Euskarak, Euskal Herriaren berezko hizkuntza denez, **hizkuntza ofizialen maila** izango du Euskal Herrian gaztelaniarekin batera, eta guztiek dute bi hizkuntzok ezagutzeko eta **erabiltzeko eskubidea**.

2.- Komunitate Autonomoko Erakunde amankomunek Euskal Herriko egoera sozio linguistikoaren ñabardurak kontutan izanik, **bi hizkuntzen erabilpena bermatuko dute**, berorien ofizialtasuna erregulatuz, eta berorien ezagutza segurtatzeko behar diren neurriak eta medioak erabaki eta baliaraziko dituzte.

3.- Hizkuntza dela-eta, ez da inor gutxietsiko.

4.- Euskarari dagozkionetan, Euskaltzaindia izango da erakunde aholku-emale.

5.- Euskara beste euskal lurralde eta komunitate batzutako ondarea ere izanik, erakunde akademiko eta kulturazkoek beroriekin izan ditzaketen harreman eta loturez kanpo, Euskal Herriko Komunitate Autonomoak eskatu ahalko dio espainol Gobernuari lurralde eta komunitate horiek kokaturik daudeneko Estatuekin itunak eta komenioak egin ditzala -edo eta hala behar izanez gero Gorte Jeneralei horretarako eskabidea ager dezan, berauek hura onartzeko-, horretara euskara zaindu eta bultzatzea.

[Azaroaren 24ko Euskararen Erabilera Normalizatzeko Oinarrizko 10/1982 Legea.](#)

Lege honetan, gure gaiari loturik, 9. artikulua da nabarmendu beharrekoa:

1. **Justizia Administrazioarekiko harremanetan, herritar guztiek beren aukerako hizkuntza ofizialaz baliatu ahal izango dute, inolako itzulpenik ezin eska dakiekeela.**

2. **Euskaraz aurkeztutako idazki eta agiriak, eta baita epai-jardunak, balio eta eragin-indar osoak izango dira.**

3. Eusko Jaurlaritzak, dagokien organoekin elkar hartuta, Euskal Herriko Justizia Administrazioan **euskararen erabilerearen normalizazioa** bultzatuko du.

Alde batetik, Euskararen erabilera arautzeko Oinarrizko Legea Auzitegi Konstituzionaletik pasa zen eta zilegia zela esan zuen legedi hau Justizia Administrazioan aplikatzea. Beste alde batetik, aipatu behar da Eusko Jaurlaritzak ez duela eskuduntza osoa bultzatzeko Euskararen legeak Justizia Administrazioan sustatu nahi duen euskararen erabilera. Hortaz, **Jaurlaritzari sustatzea dagokio eta eskuduntza, berriz, Justizia Administrazioan eskuduntza daukaten erakundeei dagokie, hau da, Botere Judizialaren Kontseilu Orokorrari, Justizia Administrazioari**¹.

Bestalde, **174/2010 Dekretua, Justizia Administrazioako Hizkuntza-normalizazioari buruzkoa** ere aintzat hartu behar dugu. Hau gero aztertuko dugu sakonago.

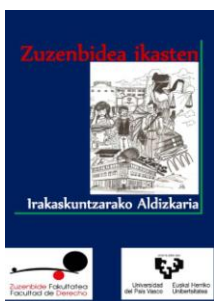
3. Nafarroako Foru Erkidegoko lege-testuingurua

Nafarroako Foru Erkidegoan egoera ez da Euskal Autonomia Erkidegoaren berdina. Izan ere, 3 eremu ezberdin bereizten dira: eremu euskalduna, eremu mistoa eta eremu ez-euskalduna. Eta bere ofizialtasuna eremuaren araberakoa izango da. Honako araudia dugu Nafarroan:

[Abuztuaren 10eko 13/1982 Lege Organikoa, Nafarroako Foru Araubidea Berrezarri eta Hobetzekoa](#)

Oinarrizko araua da hizkuntzei dagokienez. Bere 9. artikuluan arabera, Gaztelania da NFEko ofiziala. Eta euskarak izaera ofiziala izango du bakarrik NFEko gune euskaldunetan. Eremu horiek Foru Lege batek zehaztuko dituela dio.

¹ <https://drive.google.com/file/d/0B3ggZhBBcZn6cG9rSjhnSzE3Nmc/edit>

18/1986 Foru Legea, Abenduaren 15ekoa, Euskarari buruzkoa.

Foru Lege honen helburua da euskararen erabilera arrunta eta ofiziala arautzea. Hiru egoera ezberdintzen ditu hiru eremuetarako. Justiziarri buruz **14. artikuluan** bakarrik aipatzen du honakoa esanez:

Justizia Administrazioarekiko harremanetan, **herritar guztiak berek hautatutako hizkuntza ofiziala** erabiltzen ahalko dute, indarreko legerian xedatutakoaren arabera.

Kontuan hartuta **eremu euskalduna 10-16 artikuluetan** arautzen dela, eremu honetan bakarrik edukiko dugu eskubidea euskaraz hitz egiteko. Izan ere, eremu euskaldunean bakarrik baita euskara hizkuntza ofiziala.

4. Ipar Euskal Herrian

Ipar Euskal Herrian euskarak **ez dauka izaera ofizialik**, frantsesa baita hizkuntza ofizial bakarra. Frantziar Konstituzioaren 2.1 artikuluan **Errepublikako hizkuntza frantsesa dela esaten du**. Bestetik, bere 87. artikuluan esaten du Errepublikako herriek lan egingo dutela frantsesa hizkuntza erkidea izan dadin.

Gainera, 1994ko abuztuaren 4ko Frantses Hizkuntza Erabiltzeari buruzko Legea ere aipatu behar dugu, “Toubon Legea”, non Konstituzioaren 2. artikuluekin batera frantsesaren balioa azpimarratzen duen. Beraz, **Justizian ez dago inolako aukerarik euskaraz egiteko**.

III. 174/2010 DEKRETUA, EKAINAREN 29KOA, EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOKO JUSTIZIA ADMINISTRAZIOKO HIZKUNTZA NORMALTZEARI BURUZKOA

Nahiz eta lehen aipatu moduan EAEn euskara hizkuntza ofiziala den, oraindik ez da lortu euskararen normalizazioa. Hamar urtetan **hiru Dekretu** desberdin onartu dira euskararen erabilera **Justizia Administrazioan** arautzeko asmoz. “Hala nola, 117/2001 Dekretua, ekainaren 26koa, 152/2008 Dekretua, uztailaren 29koa, eta azkenik **174/2010 Dekretua**, ekainaren 26koa.”

174/2010 Dekretuaren helburua da hizkuntza-normalizaziorako prozesua arautzea. Dekretua euskararen erabilera normalizatzeko plan batek osatzen du eta 10 urtetan gauzatuko da. Hizkuntza-normalizazioa pixkanaka eramango da aurrera, langileen trebakuntzak eta errealitate soziolinguistikoak sortutako beharra aintzat hartuz. Bestalde, intentsitatea organoen edota esparruen lehentasun mailaren araberakoa izango da.

EAEko Justizia Administrazioiko kidego hauetako **langileak** izango dira eraginpekoak: Kudeaketa Prozesal eta Administratiboa, Izapidetze Prozesal eta Administratiboa, Laguntza Judiziala, Auzitegiko Medikuek eta Laborategiko Laguntzaileak.

Beste alde batetik, honakoak dira **174/2010 Dekretuak** ezartzen dituen urratsak:

-Lanpostu batzuetan **euskara jakitea eskatu** ahal izango da (bereizitako lanpostuak). Eta gainerako lanpostuetan (lanpostu orokorrak), aldiz, **meritu** gisa balioztatuko da.

-Lehentasunezkoztat joko dira herritarrei informazioa emateko unitateak, bake-epaitegiak, erregistro zibilak eta egoitza judizialek kanpo jardutea eskatzen duten komunikazio- eta betearazpen-egintzen zerbitzuak.

Hizkuntza erabiltzeko irizpideak:

- I. **Euskara edozein jardun judizialean erabili ahal izango da**, baita organo judizialen eta Justizia Administrazioiko organoen aurrean aurkezten diren agiri guztietan ere. Erabateko baliozkotasuna eta eraginkortasuna izango du.
- II. **Ahozko komunikazioan**, hartzailer jakinik gabeko ahozko mezuak euskaraz eta gaztelaniaz zabalduko dira, hurrenkera horri jarraituz. Aldiz, euskara-ezagutzak dituzten langileek euskaraz hartuko dituzte herritarrak, eta erabiltzaileek aukeratzen duten hizkuntzan jarraituko dute.
- III. **Idatzizko komunikazioan**, ahalbidetu eta sustatuko da herritarrei bidali beharreko jakinarazpenak eta zitazioak euskaraz eta gaztelaniaz idatzita egongo direla.

Beste alde batetik, langileek euskaraz zerbitzuak emateko gai izan daitezen, neurri egokiak hartuko dira. Azkenik, euskararen erabilera sustatzeko programak progresiboki bultzatuko dira lehentasunezko organo eta zerbitzu judizialean.

1. EpaiBi eta Auzia Euskaraz

Justizian euskaldunok ditugun hizkuntza-eskubideak aztertzerakoan, ezinbestekoa da **EpaiBi eta Auzia Euskaraz** aipatzea.

EpaiBi Justizia Administrazioaren egitura organikoan txertatuta dagoen zerbitzu bat da. Bere helburu nagusia epaitegietan euskararen normalizazioa lortzea da, hiritarrak Justizia Administrazioa zuzentzen direnean bi hizkuntz ofizialetan egiteko aukera izan dezaten.

Auzia Euskaraz proiektuaren helburua auziak osorik euskaraz izapidetu ahal izatea da EAEko edozein epaitegitan. Proiektu hau **174/2010 Dekretuaren** testuinguruan kokatzen da. Justizia Administrazioiko hainbat eragilek osatzen dute, besteak beste, abokatu eta prokuradoreek, epaitegietako langileek, epaile eta magistratuek, idazkari judizialek, fiskalek eta auzitegietako medikuek. Honako helburuak ditu proiektuak:

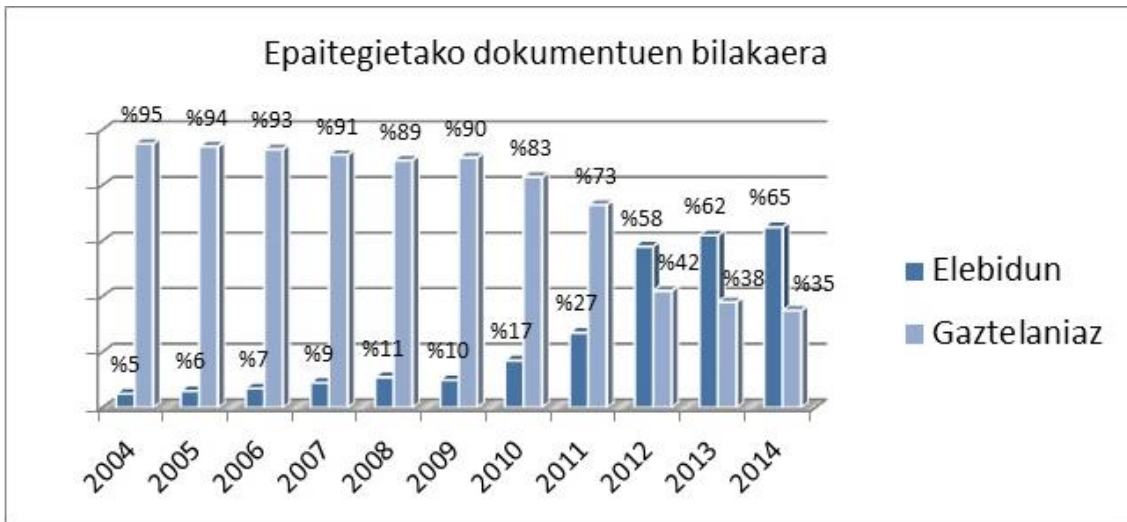
- 1) **Euskarari garrantzia gehiago** eskaintzea eta hedapena ematea.
- 2) Herritarren eta profesionalen artean **euskarazko zerbitzuen erabilera** sustatzea.
- 3) Justizia Administrazioaren zerbitzura diharduten **funtzionarioen artean euskararen erabilera sustatzea.**

- 4) Epaille, fiskal eta Justizia Administrazioiko Letradunek euskararen normalizazioarekiko jarrera positiboa izan dezaten saiatzea.
- 5) Abokatuak sentsibilizatzea eta gaitzea.

Honen inguruan datu esanguratsuena azken urteetan eman den **bilakaera** da.

Epaitegietan agiri elebidunen emisioa sustatu da eta horien erabilera areagotzen ari da egunetik egunera. Horixe erakusten digu hurrengo grafikoak:

noticias de Gipuzkoa

INICIO | OPINIÓN | SOCIEDAD | POLÍTICA | BERTAN | ECONOMÍA | LA REAL | DEPOF
 Euskadi | España

Inicio > Sociedad

Dos de cada tres documentos tramitados por Justicia incorporan ya el euskera

LA INICIATIVA AUZIA EUSKARAZ LOGRA EL COMPROMISO DEL CONJUNTO DE LOS PROFESIONALES DE LA JUDICATURA PARA PODER REALIZAR TODO EL PROCESO EN EUSKERA

J. FERNÁNDEZ - Sábado, 3 de Enero de 2015 - Actualizado a las 06:09h

0 votos | 1 comentario | G+1 | Twitter | Me gusta | Compartir | 4

Josu Erkoreka, Juan Luis Ibarra y Juan Calparsoro, en la presentación pública hace algo más de un año del proyecto Auzia euskaraz. Foto: Efe

Auzia Euskaraz proiektuaren bidez, 10 urtetan dokumentu elebidunen kopurua %66 izatea iritsi da. Horregatik, ezin dugu ahaztu proiektu honek errealitatean eduki duen isla. Ez da gauza isolatu bat, Justizian euskararen egoera asko hobetu duen baliabide bat baizik.

Auzietan erabili beharreko 3.000 dokumentu elebidun sortu dituzte eta honakoa izan da aldaketa: 2004an epaitegietako dokumentuen %95 gaztelaniaz eman ziren bitartean, 2014an %35 soilik izan ziren. **Dokumentu elebidunak %5 izatetik %65 izatera iritsiz.**

1. Justizian euskarak dituen oztopoak

Hala ere, oraindik asko falta da euskararen erabateko normalizazioa lortzeko. Ezberdintasunak baitaude dokumentu elebidunak eskatuzetik auziak euskaraz burutzea. Honen harira, interesgarria iruditu zait “El País” egunkarian atera zen albiste bat aipatzea².

La justicia no habla en euskera

- La presencia de la lengua vasca es mínima en los tribunales después de 35 años de oficialidad
- El programa 'Auzia euskaraz' impulsa su uso en la totalidad del proceso judicial

EVA LARRAURI | Bilbao | 27 JUL 2014 - 20:53 CEST

Archivado en: Euskera Normalización lingüística Josu Erkoreka Gobierno Vasco Idiomas País Vasco Lengua España Administración autonómica Cultura Justicia Administración pública

Una funcionaria trabaja en un juzgado de San Sebastián tras el cartel que indica que habla euskera. / JAVIER HERNÁNDEZ

Albistearen titulua alde batera utzita, praktikan ematen diren arazo batzuk azaleratzen ditu. Albistean bertan Auzia Euskaraz proiektuaren bilakaera azaltzen du, baina baita oztopoak

² http://ccaa.elpais.com/ccaa/2014/07/18/paisvasco/1405710308_832260.html

ere. Nahiz eta Bake Epaitegietan eta Erregistro Zibiletan euskararen erabilera handia dela esan, beste leku batzuetan oso murrizta dela azaltzen digu:

*“Sobre el papel, el ciudadano que acude a la justicia en el País Vasco tiene derecho a utilizar cualquiera de las dos lenguas oficiales. Los documentos se traducen y en las declaraciones en euskera se puede pedir la intervención de un intérprete. Pero la realidad es que **el proceso se ralentiza hasta límites que lo hacen inasumible**. Lo primero es informar al cliente de que **el caso puede tardar en resolverse tres veces más si la denuncia se presenta en euskera, o decirle al detenido que no será puesto en libertad hasta que llegue el intérprete**”.*

Albiste hau jartzearen arrazoia da agerian uztea praktikan oraindik arazoak daudela auziak euskaraz egiteko. Izan ere, nahiz eta egia den prozesu judizial osoa euskaraz egin daitekeela, praktikan ez dago gaztelaniarekin parekatuta. Horregatik, nahiz eta eskubide osoa daukagun euskaraz egiteko oraindik zenbait arazo konpontzeko beharrea gaude.

Gainera, albistean bertan itzultzaile bat edukitzearen mugez ere hitz egiten du, ezinezkoa ikusten baitu zehaztasun guztiak kontuan hartzea. Horregatik, nahiz eta aukera dagoen prozesu guztia euskaraz egiteko, gero errealitatean oztopo gehiago daude. Aukerarik hoberena epaile euskaldunak izatea da, baina kontuan hartuta oposizioak Estatukoak direla eta ez dutela beraien lantokia aukeratzeko hori aldatzen ez den arte ez da gaztelaniaren maila berean egongo.

Gainera, albistean bertan, abokatzan 21 urteko esperientzia duen abokatu batek kasu bitxi bat kontatzen du. Inoiz ez baitu ikusi gaztelaniaz egin den kasu bat preskribatzea, bai, aldiz, euskaraz egindakoa.

Horregatik, praktikan euskaraz egindako prozesuak asko luzatzen dira eta askotan epaile euskaldunak Euskal Herritik kanpo daudenez, itzultzaile baten beharrea ikusten dira aldeak.

IV. ONDORIOA

Egoera oso ezberdina da aztertutako hiru lekuetan. Alde batetik, Euskal Autonomia Erkidego osoan hizkuntza ofiziala denez, justizian demanda bat aurkezten denetik epaia eman arte euskaraz egiteko eskubidea dago. Nafarroako Foru Erkidegoan, aldiz, egoera asko aldatzen da. Izan ere bertan eremu ezberdinak daudenez, euskara ez da ofiziala leku guztietan eta ez dago aukerarik justizian euskaraz egiteko. Azkenik, Ipar Euskal Herrian, egoera are txarragoa da, ez baitago inolako aukerarik Justizian euskaraz egiteko.

Hala ere, azken urte hauetan sortutako ekimenak justizian euskararen erabilera handitzea ekarri dute. Ikusi dugu nola Auzia Euskaraz proiektuaren ondorioz dokumentuen bi herenak euskaraz egiten diren.

V. BIBLIOGRAFIA

Etxeberria Guridi, José Francisco. “174/2010 Dekretua, ekainaren 29koa, Euskal Autonomia Erkidegoko justizia administrazioari hizkuntza normalkuntzari buruzkoa”.

http://www.justizia.net/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadertype=Content-Disposition&blobheadervalue1=filename%3DEstatistikak_Euskaraz_0.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1290509507029&ssbinary=true

<https://drive.google.com/file/d/0B3ggZhBBcZn6MmNDWndKd1BHeWM/edit>

<http://www.noticiasdegipuzkoa.com/2015/01/03/sociedad/dos-de-cada-tres-documentos-tramitados-por-justicia-incorporan-ya-el-euskera>

http://www.euskara.euskadi.eus/r59-bpeduki/eu/contenidos/informacion/artik210_3_174dekretua_10_07/eu_174dekre/artik210_3_174dekretua_10_07.html

<http://www.auziaeuskaraz.eus/2015/07/epaitegietako-idatzizko-erabileran.html>